

Gamle kilder bliver åbnet som nye!

Det kan være sin sag at søge efter noget i gamle aviser - man skal helst vide hvor i forvejen! I Sverige er man imidlertid nu igang med et stortilet projekt, digitalisering af samtlige aviser

[Digidaily, med indgang fra Internet:](#)

I bogen '[En tid med spånkurve](#)', hvor jeg især koncentrerer mig om fremstillingen af spånkurve i Danmark i 1900-tallet, bygger jeg fortællingen om forhistorien på trykte kilder, for så vidt jeg har kunnet finde dem. Med digitaliseringen af de svenske aviser åbner der sig nye muligheder for at underbygge historien. Her er to eksempler på, hvad en sådan søgning kan give af udbytte.

Om billedet er at sige, at det stammer fra tiden omkring 1895, hvor man Emma gik rundt i Nordsjælland og reklamerede for de spånkurve, som manden Carl Johansson fremstillede på sin fabrik i Kvistgaard. Siden kaldte han sig 'Johansen' for desto bedre at kunne kalde sine kurve eneste danske spånkurve'. Billedets fold i midten skyldes, at Emma måtte folde billedet, for at kunne have det i sin lomme!

Gamle kilder bliver åbnet som nye!

Det kan være sin sag at søge efter noget i gamle aviser - man skal helst vide hvor i forvejen! I Sverige er man imidlertid nu igang med et storstilet projekt, [Digidaily med indgang fra Internet](#).

Projektet beskriver de på hjemmesiden sådan:

‘Digidaily är ett utvecklingsprojekt där Riksarkivet, Kungliga biblioteket och Mittuniversitetet tillsammans ska utveckla rationella metoder och processer för digitalisering av dagstidningar.’

Det fantastiske er så, at teksten blive søgbar! Da mit særlige interessefelt er spånkurve fra Örkened har jeg dels søgt på ‘Örkened’ og ‘spånkorg’ og fået disse resultater - som smagsprøver! Jeg skal nu gå de kilder igennem, som jeg hidtil har holdt mig til for at se, i hvilket omfang de måske har udnyttet disse avisoplysninger.

Den første søgning gik på ordet ‘Örkened’ og jeg renskrev det fundne, inden jeg fandt ud af, hvordan jeg kunne kopiere originalen, som derfor kan ses på næste side.

<http://magasin.kb.se/searchinterface/page.jsp?id=kb:39838&recordNumber=1&totalRecordNumber=39>

Norra Skåne

24.11.1887

Korgtillverkningen i Örkened.

Ett kortare utdrag ur en artikel i "Tidsskrift för skogshushållning", rörande denna slöjds historik, torde ega sitt intresse, hvadan vi här meddela det-samma.

Tillverkningen af spånkorgar påbörjades i Örkened för omkring 40 år sedan af torparen Jöns Jönsson (Orra Jössen, hvilken i lördags tilerkändes 100 kronors belöning av hushållningssällskapet). I början saknade korgarne den numera vanliga kransen upptill och voro därför ovaraktiga. Afsättningen var ej heller stor; måhända sträckte den sig till Kristianstad. På en försäljningsresa fick Orra-Jössen set ritningen till en korg, förfärdigad af dalkarl. Han utfunderade huru en sådan korg skulle kunna åstadkommas i förbättrade skick och blef derigenom den förste korgmakaren i Örkened.

Till en början sökte han hålla konsten hemlig, men en slipad granne, en landvärnist Hagman, lockade genom några hvetekakor hans son, Munkaliorren, att lära honom hemligheten, och snart var den ej mera någon hemlighet.

Virket var på den tiden ytterst billigt; man helt enkelt "högg" det på militiebostället Häggshults egor. En mängd åtal och tillsättandet af tvenne skogvaktare öfver socknens boställskogar gjorde, att denna åverkan för omkring 20 år sedan upphörde. Det är nu många år sedan någon korg i Örkened tillverkades af stul-

let virke. Virkets pris uppgår nu i allmänhet till varens halva värde.

Korghandeln fick så småningom större spridning och kom slutligen öfver sundet till Danmark.

Emellertid föregicks den nu rådande farten i handeln af en vigtig förbättring. Örkened fick en ny välgörare i en frigiven fånge vid namn Persson från Vestra Göinge härad. Denne införde nemligen användandet af spånhyveln. Förut hade man "spingat" korgspåen med knif. Denna sista förbättring gjordes för 15 år sedan.

Förutom försäljarne på Danmark, hvilka uppgå till öfver 100 personer, finnas numera 20 å 30 exportörer på Tyskland och England. För att förekomma förlust genom de för ett par år sedan höjda tullsatserna i Tyskland, utflyttade 10 å 12 familjer dit och drifva der korgmakeri i stor skala, dervid de dock endast ha svenska medhjelpare, särskildt för at dölja den förut omtalade spånhyveln för tyskarnes spejadande blickar. Handeln på England har endast pågått några få år, men lofvar godt. Korghandeln i Sverige är sämst och be-drifves mest af fattiga, som få sitt upphålle genom almoser under sina resor.

Från 1 Okt. 1885 till samma tid 1886 afsändes från Ousby jernvägsstation öfver 811.000 korgar, hvarjemte samtidigt smärre partier gingo öfver Killebergs och Hästveda stationer, dessutom forslades åtskilligt landsvägen utåt skånska slätten. Den årliga inkomsten beräknas för tillverkarne uppgå till omkring 40.000 kr. och för försäljarne till cirka 30.000 kr. en ingalunda obetydlig inkomst af en binäring i en trakt, der befolkningen umöjlig en endst kan lefva af åkerbruk. Ensamst genom Örkeneds poststation hemsändes förlidet år 38.200 kr. för korgar.

Äfven i ett par grannsocknar till Örkened saknas ingalunda hemslöjd, enligt hvad vi ha oss bekant; i Loushult har af sig sjelf uppstått en rätt lönande metallindustri, och i Glimåkra är snickeri en vigtig binäring. Men på intetdera stället är dock omfånget af arbetet jemförligt med korgtillverkningen i Örkened. N.Sk. P:n

Korgtillverkningen i Örkened. Ett kortare utdrag ur en artikel i "Tidskrift för skogshushållning", rörande denna slöjds historik, torde ega sitt intresse, hvadan vi här meddela detsamma.

Tillverkningen af spånkorgar påbörjades i Örkened för omkring 40 år sedan af torparen Jöns Jönsson (Orra Jössen, hvilken i lördags tillerkändes 100 kronors belöning af hushållningssällskapet). I början saknade korgarne den numera vanliga kranzen upptill och voro därför ovaraktiga. Afställningen var ej heller stor; måhända sträckte den sig till Kristianstad. På en försäljningsresa fick Orra-Jössen se ritningen till en korg, förfärdigad af dalkarl. Han uttunderade huru en sådan korg skulle kunna åstadkommas i förbättrad skick och blef derigenom den förste korgmakaren i Örkened.

Till en början sökte han hålla konsten hemlig, men en slipad granne, en landtvärnsmäst Hagman, lockade genom några hvete-kakor hans son, Munkaliorren, att lära honom hemligheten, och snart var den ej mera någon hemlighet.

Virket var på den tiden ytterst billigt; man belt enkelt "hugg" det på militiebo-stället Häggshults egor. En mängd åtal och tillsättandet af tvenne skogsvaktare öfver socknens boställsskogar gjorde, att denna åverkan för omkring 20 år sedan upphörde. Det är nu många år sedan någon korg i Örkened tillverkades af stulet virke. Virkets pris uppgår nu i allmänhet till varans haltva värde.

Korghandeln fick så småningom större spridning och kom slutligen öfver sundet till Danmark.

Emellertid förögicks den nu rådande farten i handeln af en vigtig förbättring i tillverkningsättet. Örkened fick en ny välgörare i en frigitven fånge vid namn Persson från Vestra Göinge härad. Denne införde nemligen användandet af spånhyveln. Förut hade man "spingat" korgspånen med knif. Denna sista förbättring gjordes för 15 år sedan.

Förutom försäljarne på Danmark, hvilka uppgå till öfver 100 personer, finnas numera 20 å 30 exportörer på Tyskland och England. För att förekomma förlust genom de för ett par år sedan höjda tullsatserna å Tyskland, utflyttade 10 å 12 familjer dit och drifva der korgmakeri i stor skala, dervid de dock endast ha svenska medhjelpare, särskildt för att dölja den förut omtalade spånhyveln för tyskarnes spejande blickar. Handeln på England har endast pågått några få år, men lofvar godt. Korghandeln i Sverige är sämst och bedrifves mest af fattiga, som få sitt uppehälle genom almosor under sina resor.

Från 1 Okt. 1885 till samma tid 1886 afsändes från Gusbys jernvägsstation öfver 811.000 korgar, hvarjemte samtidigt smärre partier gingo öfver Killebergs och Hästveda stationer; dessutom forslades åtskilligt landsvägen utåt skånska slätten. Den årliga inkomsten beräknas för tillverkarna uppgå till omkring 40,000 kr. och för för-

NORRA SKÅNE

säljarne till cirka 30,000 kr., en ingalunda obetydlig inkomst af en binäring i en trakt, der befolkningen omöjligen endast kan lefva af åkerbruk. Ensam genom Örkeneds poststation hemsändes förude år 38,200 kr. för korgar.

Äfven i ett par grannsocknar till Örkened saknas ingalunda hemslöjd, enligt hvad vi ha oss bekant; i Loushult har af sig sjelf uppstått en rätt lönande metall-industri, och i Glimåkra är snickeri en vigtig binäring. Men på intetdera stället är dock omtänget af arbetet jemförligt med korgtillverkningen i Örkened. N. Sk. P:n.

den ny näring. Protokollsdiiktamen skall i och för sig näppeligen vara tillräcklig här för, icke ens då saken överlemnas till så behändiga personer som redaktör Thommesen eller Johan Sverdrup till behandling. Derför får man taga sin tillflykt till andra medel. Rykten om att underhandlingar i hemlighet bedrifvits med främmande magter att ingripa i Norges inre politik, måste först göra tjänst.

Rykten från Norge. Både "Aftenposten" och "Dagbladet" beteckna "Morgenbladets" meddelande om kompromissförhandlingar såsom förhastadt och mindre korrekt.

I "Dagbl." skrives: Odelstingets venster höll i onsd. ett möte, då Sverdrup föreslog att inkalla statsministern Schweigaard för att afgifva förklaring beträffande förhållandet med Selmers afskedsansökan och om regeringen ämnar verkställa riksrikttsdomen i alla tre punkterna. Sverdrup inlemnar förslaget till protokollskomitén.

Utrikes.

Dynamitexplosioner. Natten till den 31 inträffade strax efter kl. 9 på St James Square i närheten af Pall mall, tre, otvifvelaktigt af dynamit förorsakade explosioner, de två på ena sidan af squaren, den tredje på motsatta sidan. De två explosionerna, egde rum ungefär samtidigt, den tredje några minuter senare. Fönsterna i Army- and Navyklubben, i Carltonklubben och i ett deputeraden Wynn tillhörigt hus förstördes. Inga människor lära vara sårade. En stor folkmassa intann sig i stark upphetsning på platsen.

Klockan 9 1/2 följde ytterligare en dynamitexplosion i Scotland Yard. I hufvudpolisstationen förstördes flera fönsterrutor, och några personer sårades.

Kort efter explosionerna påträffades en nattsäck med sjutton dynamitpatroner och tändtråd ligga nära invid Nelsonpelaren på Trafalgar Square. Polisen tog detta fynd i beslag.

Bref från Östra Göinge Härad.

Den gamla snapphanebygden har, äfven den, icke kunnat undgå att bli berörd af de öden, som den nya tidens samfärdselsmedel tillskynda förut mindre bemärkta landsdelar. Hur mycket också lättade kommunikationer bidraga till landets i sin helhet förkofran i materiellt hänseende, kan det dock ej bestridas, att somliga orter, just tillfölje af lättheten att afsätta sina jordprodukter, komma att bli efter i utvecklingen, emedan den lätt förvärfvade penningen lockar till ett spekulationsbegär och ett sätt att taga lifvet, som ej står i ett normalt förhållande till de verkliga tillgångarne. Så synes det också här ha gått den generation, som kommit med i tidpunkten för den svenska stambanans första inflytande på näringslifvets utveckling i vårt land. Man tyckte att skogen vore en outtömlig skattkammare, som skulle räcka till för århundraden, och därför har man rastlöst och utan beräkning låtit den få släppa till sitt bästa virke och sin bästa ved på ett par årtionden. Om det sjuttonde århundradets *franc-tireur*, den gamle snapp-

hanen, uppstode ur sin förgätna grift, skulle han säkert ha mycket svårt för att känna igen sin bygd och lika säkert är att han skulle tvärtvifla om möjligheten att här kunna göra ett inkräktande grannfolks organiserade trupper något kämbart afbräck, äfven om han under den sekellånga sömnen drömt sig till handteringen af de moderna "snapphane"gevären.* De nu kala klintar, der fordom en bög och lummig skog erbjöd ett passande gömställe och tillfälle till öfverfall, skulle redan ge honom en giltig anledning att med det snaraste åter stiga ner i sin griftgömma. Och när han sedan finge se de oändliga stambanetågen, det rörliga lifvet vid de större banstationerna och de der uppradade väldiga bräd- och vedstaplarne som gäfvade honom en förklaring om hvar hans gamla kära skog tagit vägen — nog skulle han känna det en smula kusligt och tycka att denna tidens folk vore ett sorglöst och obetänksamt släkte som för ögonblickets fördel offrade landets framtida skydd och förvärfskällor. Och det är väl icke utan att äfven främlingen, som nu kommer hit, gripes af samma känslor som den fredlöse patrioten skulle känna.

★ Men äfven gladare intryck möta här den uppmärksamme resande. Han finner snart att Göingen är ett lifligt och företagsamt "folkefärd", som vet att utvinna af ringa medel nya rikliga hjälpkällor till förvärf och välbästand. När skogen ej längre räcker till för afverkning i större skala, skall man se, att hvad som finnes kvar på lämpligt sätt användes för industri och slöjd. En mycket vacker början härtill träffar man på i byn Lönsboda inom Örkeneds socken, uppe vid småländska gränsen, der man redan uppdrifvit tillverkningen af större och mindre spånkorgar till den höjd att derifrån årligen omsättes, mest på utlandet, dylika slöjdalster till ett värde af omkring 1 million kronor. Hela befolkningen inom den stora byn är naturligtvis sysselsatt med tillverkningen af de enkla men ändamålsenliga och billiga korgarne, och hvad som gör industrien ännu mera lönande är att hyns raska ungdomar sjelfve sköta omsättningen utan mellanhänder. De göra nemligen hvarje år en affärsresa till Tyskland, England och Frankrike, hvarest de öfverallt skaffat god marknad för sin vara. Också skall man vid ett besök deruppe träffa på "grebbor" och "herar", som tala de moderna språken med en färdighet, som mången ur pensionen utträdande ung dam skulle afundas dem.

Här som öfverallt umgås man naturligtvis med jernvägsplaner och man håller för närvarande just på med att väcka till lif en fråga, som utan tvifvel kan blifva af stor betydelse äfven för de skånska kuststäderna, synnerligast Malmö och Helsingborg. Frågan gäller ingenting mer och ingenting mindre än att närmare sammanbinda dessa städer med Kalmar medelst en jernbana, som skulle dragas från Ousby i rak riktning till Emmaboda på Wexjö—Karlskronalinién, skärande Wislanda—Karlskronabanan vid en station, som heter Ryd. Det blir ett ganska stort företag, men redan en blick på kartan öfvertygar om att det bör kunna bli ett lönande företag, som säkerligen skall vinna liflig anslutning af innevånarne i de skogrika trakter banan kommer att genomlöpa. Ännu är det visserligen en tanke blott, men man

* Ordet "snapphane" anses ha sin härledning ur snapp = snabb och hane; sål. snabbskjutande,

kommer snart nog att vidtaga förberedande åtgärder, och då hoppas jag kunna för Norra Skånes läsare närmare redogöra för huru saken gestaltar sig.

—m.

Minneslista för trädgårdsodlare.

Suni.

Utfäktning af planter företages allmänt i denna månad. Under första dagarne af månaden utfäktas föfövärt och blomsterplanter i allmänhet; dock bör man icke förr än den 4 utfäktas sådana som äro i hög grad ömtåliga för frest såsom: Tagetes, Mirabilis, Tropæolum m. fl. Mot slutet af månaden utfäktas färdigplanter.

Arter. Deraf företages ett par sådder äfven i denna månad, nemligen vid början och medlet af månaden. Skulle jorden, hvarj sådd af arter företages, vara något torr, är det nödigt att, sedan arterna blifvit utlagda och genom att nedstötas med fraktfammen nedtröfva i fårerna, vattna i dessa innan de mafas igen.

Gurklistor kunna ännu i början af denna månad med fördel läggas.

Vattning af träd och buskar, som blifvit planterade under närmast föregående höst eller vår, måste då och då verftställas under terrwäderlek. Man må icke tro, att träd eller buskar, som planteras på hösten, ha mindre behof af vattning, än de, som blifvit satta på våren, utan förhåller det sig inare twärtem, hvarje vattning skall icke härdes grundligt, men bör i allmänhet icke upprepas oftare än en gång i wefan.

Öfverflödiga hallonskott, som framkomma, afbyggas i jerdplan så snart de wisa sig.

Frön af fackelörter sås på fallbänk eller på en ledigblifwen warmbänk lämpligen nu. Säs sådant frö så tidigt, att planterna uppnå någon betydligare storlek till hösten, har erfarenheten ådagalagt att de lätt gå förlorade under wintern.

G. E.

Litet af hvarje.

Att utmana förloven tillåter sig den bekante amerikanaren Robert Ingeriell hvarje gång han håller ett af sina raa föredrag. En af hans älsklingsfraser är denna, som han uttalar med sin flesta i handen: "Jag gifwer dig, förloven, 10 minuter till att lå mig till jorden, i fall du det kan, för det jag hånar dig. Nå, du vill det inte? Nåra minuter... Fem minuter! Förloven, du orkar ju inte? Gade det funnits en gud, så hade han stufat mig efter en sådan utmaning. Ergo — det finns ingen gud".

De som gå för att höra honom, göra det med samma fänsa, med hwilfen man går för att befräda rofdjuren i ett menageri eller en zoologiskt trädgård.

Stapparehämnd. Thadeus Pichleby, en af Newverks förnämste sprättar, råfäde häromdagen ut för ett obehagligt äfventyr på en restauration i Newverf. Hela matfalcongen var full med gäster, af hwilka Thad. fände de flesta. Han ropade därför högljudt och besfallande:

— Kyvar-r-re, jag bestälde nån hjerna och har icke fått någon. Jag ser att det finns friska ostren. Gif mig ett dusjin på samma gång som hjernan.

— Ett dusjin ostren åt den der herrn, som ännu icke fått någon hjerna! ropade kyparen så högt, att det kunde höras öfwer gatan.

Link til Digidaily:

<http://magasin.kb.se/searchinterface/page.jsp?id=kb:53166&recordNumber=7&totalRecordNumber=18>